Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 21 ЯНВАРЬ, 1988 ШУ. ★ № 8 (7511). ★ Мах 3 коп.

ТАХАН НОМЕРЕ:

2-гIа оагIув

«Партийни штаба денал айде» (М. Зангиев), «Къоалашта никъ бехка» (Л. Русак).

3-гIа оагIув

«Ханаца гIа боахаш» (Хь. Галаев), «ХIана Iехабиргдояркаш?» (Хь. Аушева).

4-гIа оагIув

Юртара клуб: вахари проблемаши. «Моттийта...» (Т. Хашагульгова).

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Дикача хьокхамашца накъаера шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза шурий-товарни ферма коллектив. План тIехкхоачаш а еш, цо паччахьалкхенна дIачуелар 130 тонн совгIа шура.

— Из де тхона новкъостал даьр да фермера хьайбаш леладераш шоай болх дика бовзаш, хьинар долаш, низ ца кхобеш хилар. ДуххагIболчар, план кхоачашъяь ца Iеш, тIехкхоачашду шоай социалистически декхараш а, — аьлар ферма бригадира Абубакаров Iийсас.

Къаьстта хьинаре къаьхьийгар хьайбаш леладераша Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара юбилей сийна социалистически яхь йоаржаьча хана. ДуххагIбола доярқаш ханал хьалха лоархIабир шоай атта доацача дехкарех. ДIадаха шу дIадоладенна хьалхарча деношка денз дикагIчарех цаI йолаш хьаера укхаза къахьегаш йола Биснева Яха. Ший групперча 19 Iаттагара дIадахача шера цо яьккхар 51 эзар килограмм гаргга шура. Из 16 эзар килограмм планал тIех я.

Духха тIехьабисабац Яхийна цун нешаш, юрта Совета депутат, коммунист Алдамова Алпатуи Дибищева Iабадати. Тоъал ха я цар шоай социалистически декхараш тIехкхоачашдаь а, ухх шера январь бетта чотагIа къахьега а.

— ДIадахача шера дукха халонаш нийсъелар тха боахаме доакъар Iалашдеча, — яхаш дувц ферма болхлоша. — БIаьсти а аьхки а йокъал латтарах якхха лийрхIа дуккха а тоннаш йол, ча, силос ца йоаккхаш йисар. ХIаьта а шура лаьгI ца йолийташ, долаш долча доакъарах ма хулла дикагIа пайда эцаш болх бир оаха. Цудухьа аьттув баьлар хьалхашка латта декхараш кхоачашде а.

Деша дай бац

Республика агропрома доакъошта юкъе къаьстта эсала кхахийгар дIадахача шера «Птицепром» треста чуйоагIача коа тIара оалхазараш леладеча фабрикай коллективаша. Социалистически декхарех меттел паччахьалкхен планех а гаьнна лоархIаянзар уж. План кхоачашъянзар 72 процент мара.

— Керттерча даькъе тха болх ишта во дIабахара бахьан да «Кавказ», «Северокавказская» яхача шин фабрика коллективаша шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIаеш ца хилар, — аьлар треста керттерча лора М. Салатова. — Iалаьмате ледара я доакъара база, оалхазараш кхабара хьалаш во да, котамийн боабишкийн дозал хила ма деззара ца хиларах, уж гIийла хиларах цахаддаш «тIом» лоаттабе безаш хул мах беча организацешца.

«Кавказ» яхача фабрика болхлоша укх шера паччахьалкхенна дIачуденнадац 7100 эзар фуъ, хIаьта «Северокавказская» яхача фабрика коллективо — 3100 тонн диетически дулх.

Нагахьа санна кхыйолча планаш тIехкхоачашъеча фабрикаша цу шин предприяте деш дола зе лаьгI ца доре, кхы а вогIа хургдар трестера хьал.

Перестройка бIухой хила!

ЛОРАДЕ ПРЕДПРИЯТЕ СИЙ

Массехк шу хьалха республикерча промышленни предприятешта юкъе тIехьаюсаш яр «Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод. КIезига хало озацар цо поставкаш еча вай мехкарча кхыча предприятеша а. Юххера а, этта хьал тоадара оарцагIъяьлар республика партийни, советски, боахама органаш. Организационни дешаш къоастадир. Дукха ца говш завод дикагIйолча предприятей мугIаре дIаэттар.

Ер шу дIадолалуш саго аргдацар «Автоспецоборудование» юхаяргья, аьнна... хIаьта шу чакхдоаллаш тхона хайра заводо низткъа, аврал йолаш мара шера план кхоачаш ца яьлга.

Тахан, вай мехка шерра перестройка хулача хана, мишта нийсденнад цу тайпара хIама? Цу хаттара жоп луш ва завода дикагIвола болхло, Ленински районни Совета депутат, термист Хь.-М. Аушев.

Тха завода гIулакхаш юхадала доладелар 1987 шера мара дац аьнна хетар чIоагIа гIалат ва. Соахка а цул хьалхарча шерашка а завода коммунисташа лергех а бIаргех а даьхадар гаинаганза из хила дезалга. Цу хана кхийла бахьанаш: заводера оборудовани тишъеннай, продукци хьаяра технологи 20—30 шерашка хиннар я, доагIгIача тайпара яц къахьегама дисциплина, пайда боацаш дукха рузкъа доаду. Юххьанца оаха яхар дIаэца саг хиланзар. Планаш кхоачашъеш хилча, кхы фу де деза, яха нах а корабир. Завода кхоанен уйлаш еш уж боацалга дика гуш дар.

Царех вар тха хинна керттера инженер Г. Немухин а. Коллектив раьза яцар цо ший декхараш талмастта кхоачашдеш хилара. Цкъа мо дуккхаза дийцар цох лаьца завода коммунисташа. Юххера а балхара мукъа ца валийтача валанзар из. Коллективо ше хержа керда керттера инженер Ю. Рахман инициативни, аьннар аьннача долаш, Iилма-технически прогрессана тIакхувш, говза специалист ва. Цо ший хур дир шортта мухаленагIа Iочутахкаш латта завод социе гIерташ. Новкъа дале а, из де вIашtIехьадаланзар. Соахкара хьалхара квартал чакхъаьннача хана денз бокъонца «унахо» а хинна дIаэттар тха предприяти. Денош, кIираш, бетташ доахар цхьайолча цеха хаша хьаде хIама доацаш.

ХIана нийсделар из? Керттера бахьан — кхыча городашкара хьаахийта еза комплектующи оатхалаш, эшаш дола металл ший ханаҳха хьа ца ахийтар бахьан долаш. Масала, Чебоксарерча «Электроаппарат» яхача заводера соахка тха адресагIа хьаяйта езаш яр РТ-40 яха 3062 оатхал. Хьаенараш 500 мара яц. Нийсса бетта тIехьаьлар Первоуральскера хьаяйта еза 80, 100 сантиметр диаметр йола турбаш. Кхы дикагIа хиланзар тхоца Ереванера, Жлановера, Руставера металлургаш а.

Духхьал поставщикий бехк хинна Iац из. Царна нийсса бекхе ва завода директора заместитель В. А. Серебрякови цо кулгалду службен. Аз бувцараш тхоай снабженцаш ба. Ховш да, поставкаш яра кхыча предприятешца договораш пхе шера ха а йилле оттаделга. ХIаьта тха снабженцаш йилла ха чакхъяллалца уж кердадаха дезаш хиларах «бицбенна» баьгIаб. ХIаьта тха заводаца гIулакх доагIаш хиннача предприятеша шоашта кхыбола партнераш лехаб.

Укх шера 1-ча январе

Хь.-М. Аушевца хинна сай къамаьл аз дIадийдача, парткома секретара А. Голованова хьаллабар из. Дог лазаш дийцар цо завод боахам лелабара кердача хьалашка яла кийча ца хиларах, шоаш план низткъа мара кхоачаш ца ярах, дIадахача шера тIехьарча деношка хинначох.

— ХIанзара дIадехараш дуккха халагIа да хьалха хиннарел, — аьлар А. Голованова. — Республика цхьайолча предприятешка санна, соахка тхо долча пачхахьалкхен приемка юкъейоалаяьларе, кхы а къахьегIа хургдар тха гIулакхаш. Продукци ше дика яле а, хьекха басар во хилча, из дIаэца тигаш транспортникаша. Сога хаьттача, бакъахьа а тигаш.

Къамаьл дац, низкъало ха я «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментални завода коллективаша тIакхачар. Хьагучогlа, халонаш кIезиглургьяш укх шера а. Хьалхарча квартале кхыча городашкара поставкаш яр доагIгIача тайпара вIашtIехьдаьккхадац. Тахан а тIехь эшаш да 240 тонн металл. ХIаьта а дог ца дуллаш, беррига низ дIабала беза завода къахьегамхоша 1987 шера нийсденнар кхы ца хилийтарв, шоай предприяте сий лакха лоаттадара.

М. КАРТОЕВ.

Ленин волча

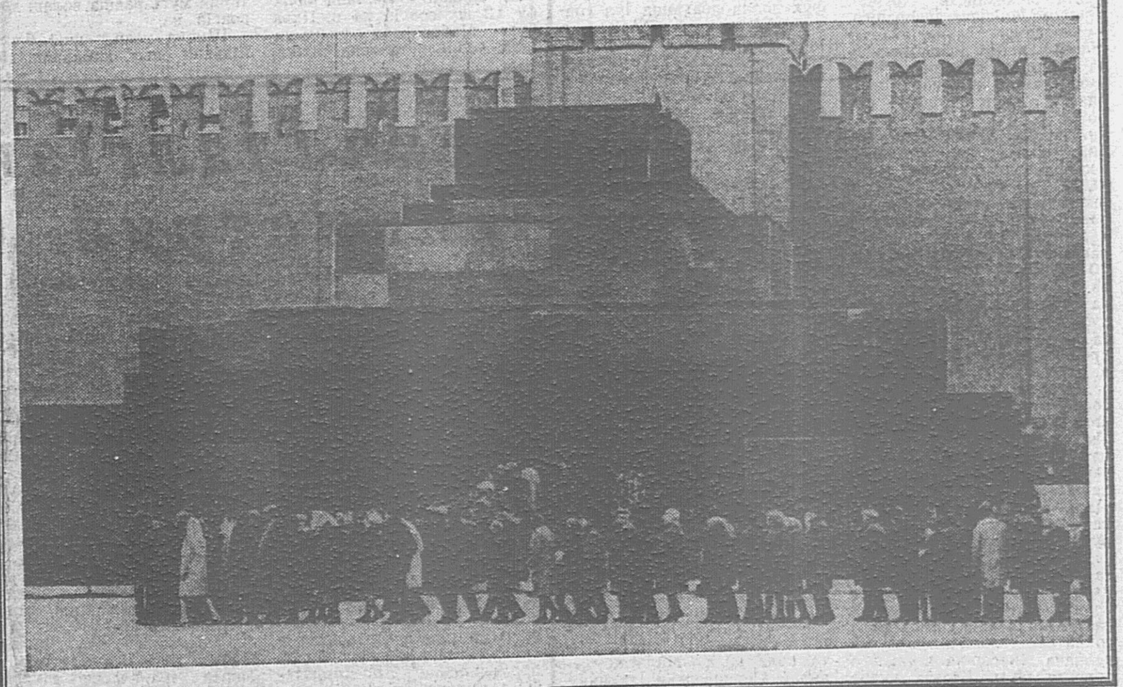

Москва. ЦIе майда. В. И. Ленина Мавзолейна хьалхашка.

Бригада толамаш

Хадданза шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш, хьадер дика деш хиларца белгалйоалаш я Грозненски ремонтно - механически завода цхьоалагIча цеха слесарий бригада. Соахка товарни продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашйир цо, хIаьта из бахьан долаш хьаеш йола, мехкадьтта промыслашта чIоагIа эшаш йола оборудовани йиллача ханна заказчикашка дIакхоачае вIашtIехь а даьлар.

Кхьехьегаме хьалха латташ хьабоагIа укхаза завода ветеранаш, йоккха опыт йола, говзал дика караерзаяь бола слесараш - сборщикаш Коротин Юрий, Андрияновгlар Петри Анеи. Цар къахьегама толамаш каст-каста белгалдоах коллективе. Царна сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ тел, цар сурташ заводской сийлен Улга тIа хьалдетт.

Кердача шера а хьинар айдаь къахьегаш, шоаш арахеца продукци тIехдика хулийташ болх беш ба бригада берригга членаш. Къаьстта бригаде материалашта кхомбара.

М. МАХМИЕВ.

Орбита тIара хоамаш

Полет лелаяра центр. 19 январь. (ТАСС). «Мир» яхача орбитални комплекса тIа космически вахта дIахьош ба Титов Владимири Манаров Мусаи.

Селхан экипажо «Глазар» яхача ультрафиолетови телескопаца кхоачашйир экспериментий аргIанара сери. Из даьд Ломи Чухьегlаьр яхачеи цхьан кхиттача седкъашкарча астрофизически объектай лоаца талгIи йолча сердалах йола даннеш йовзар духьа. «Рентген» яхача обсерваторе телескопаш тIаерзаяь яр Иоккхача Магеллановн Морха тIарча тIехкердача хIамашта.

Геофизически тохкамий программага хьежжа Лаьттан тIехен цхьацца йолча моттигий бустамаш даьд. Уж тохкамаш дара дехкарех цаI дар Дунен океан мехкдаьтта продукташа мел бIехбаьб ха гIерташ.

Тахан Владимир Титови Муса Манарови керттерча даькъе комплекса тIа регламентно - профилактически балхаш деш хургба — кхоачаенна датчикаш хувца езаш я.

Шаккъе а космонавт могаш - маьрша ва.

Лехкаш йола «Мир» яха комплекс дерттIа делаш я.

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШ— МАШАРЕЧА КОСМОСА ТIЕХЬА

Москве хиннача учреждительни заседане хьайир космически полетий доакъашхой дунен халкъашта юкъерча ассоциаце Советски комитет (АУКП).

16 мехкара космонавташи астронавташи членаш болча ассоциаце лерхI космически полетий доакъашхой нисаш космос духхьал маьршача гIулакхашта, беррига паха долча беркате лаьрхIа тахкараи пайда эцаран вIашагIтоха.

АУКП комитета председателалла хержав СССР летчик - космонавт, Советски Союза шозза Турпал О. Г. Макаров, СССР летчик - космонавт, Советски Союза шозза Турпал А. А. Леонов АУКП исполкома сопредседателалла хьалхе а хержа ва.

(ТАСС).

Мишта кхоачашду декхараш

БОЛХ ЭРГАБАЬККХАЧА...

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера республика гIишлошъерашта яла езачох 5,7 эзар кубометр аьшкабетонни материалаш дIа ца луш йитар «Нохч-ГIалгIай агропромстрой» объединенена чуйодача Грозненрча аьшкабетонни изделеш ча заводо. Цо план кхоачаш ца яр бахьан долаш цхьайола объекташ йисар шоай ханнахьа хьалъяь ца йоахаш. Из Iеткъар гIишлош еча подразделеней планацита а.

Завода керттерча цехех я аьшкабетонни материалаш арахецар. Болх ма боагIара вIашtIехьбаьккхабацар цига. ГIулакхаш эргадахара деш хIама дацар.

Беррига мохк перестройка новкъа баьннача хьалашка цу заводе ишта ледара болх белга дIахо ла йиш йолаш дацар. Цу предприяте къахьегама колллектив нийсачя новкъа йоаккхаргйола кулгалхо эшар... 1983 шера завода кулгалде вера балха опыт йола, Грозненски мехкдаьтта институт йистеьккха инженер - гIишлонхо Атиев Микаил Исмаилович.

Завода кулгалде Атиев хьожаваьчул тIехьагIа предприятера хьал хувцаделар. БоагI-боагIача болхлой дIаоттабе хайра цунна. Цар бартагIа цехий начальникаш хьожабир. Къахьегама дисциплина чIоагIъелар. Планаш кхоачашъе баьлар болхлой. ХIара бетта цар эцаш дола алапи 300 сомага дIакхоачаш лакхделар.

Коллектива а цун кулгалхой а къахьегамах хьахиннар дега боккха тоам бар деш да. Шерагара шу массаза доал дуккха а дуккагIа хул заводо арахеца аьшкабетона изделеш. Нагахьа санна 1982 шера 14 эзар кубометр уж арахийцяле, 1987 шера 25,1 эзар кубометр арахийцар.

МалагIча тароний чотагIа кхоачашъю завода коллективо планаш а тIанйца социалистически декхараш а.

Къаьстта боккха теркам тIабахийтаб йолаш йолча мощносташта реконструкци яра а. Инертни материалаш хьателаш йола галерея хьал а еш, реконструкци яьй бетон кийчъеш йолча узлана. Цо йиш хилийтар кхы тIа дийнахь 150—200 кубометр бетон арахеца. Шера 500—600 эзар сома маьха товарни продукци духхагIа арахец хIанз заводо духхьал из мероприяти чакхъяккхарах.

Ши пролет йIаьх а еш, пропарочни кхо камера хьайир. Из бахьан долаш, шера кхы тIа 960 эзар сома маьха продукци, е хIара бетта эзар кубометрага кхоачаш аьшкабетон дунхагIа арахеца таро хилар.

Балха моттигашка дика хьал хилийтара еррига территоре тIа асфальт биллар. Улгаш кийчдеча метте кхоалле яьй. Опилкаш щолхашш хьалувца установка оттаяьй. Цу гIулакхо 8 болхло мукъаваккхийтар, кхыча моттигашка къахьега йиш хулийташ.

ХIанз ха яьккха яьнна къаьна станокаш кхыйола оборудовании хувц. Иштта, ДОЦ-е хийцай кхо пилорама, рейсмус, кхы тайпа массехк станок, башенни кран.

Ерригача технико тешшаме болх бергболаш дуккха гIулакхаш даьд заводе. Нагахьа санна хьалха башенни кранашта управленерча наха балхаш а деш, объединене УМС-а кара хиннаяле, хIанз уж ерига механизмаш завода балансе я, хIаьта цар тIа балхаш деш бараш завода штатах бола крановщикаш а ба. Уж беррига завода цехий къахьегама коллективашта юкъе а бахаб, хIаьта къахьегамах юххера хьахинначунга хьежжа алапи а ец. Дика болх беш я завода кIа инертни материалаш, бетон кхухьаш йола самосвалаш. Объединене АТК-агара арендах хьанйцай уж заводо. Самосвалаш лехкараш а завода шофераш ба.

Администраце, партийнни профсоюзнни организацеша цIенхаштта теркам тIабахийтаб подразделнешта кулгалдераш дика специалисташ хилийтара. Аьшкабетона цеха начальникалла хьожаваьв КПСС член, Грозненски мехкдаьтта институт йистеьккха Устарханов Муса Ахмадович. Цо кулгалдеча цехе вIашагIъехкай Чикамазови Нуркаеви керте латташ йола коллективни подрядагIа къахьегаш йола бригадаш. Подрядага яха кийчъеш я Эскаевеи Амзаевеи бригадаш а.

Дика къаьхьегаш ба операторашт Трушкина, Кузьмичова, Донбаева, формовщикаш Хамидов, Хамхоев, Берсанов. Китаев. крановщикаш Ордова, Махова, йижарий Вахмурадовгlар, шофер Дукаев.

Цхьан хана формовочне цехе шоллагIа разрял э йолаш болх беш хинна Куркиев Хьажмурд хIанз арматурни цеха кулгалдеш ва. Производствана тIера а ца воалаш, Грозненски мехкдаьтта институт йистеьккхай цо.

— Цеха болх дика вIашtIехьбаьккхаб Куркиева, — яхаш дувц завода директора Атиева. — Бригадни подрядагIа болх беш я цеха еррига коллектив. Арматура кийчъяра план толаме кхоачашъелга закон а хинна дIаэттад цига.

Шоашкара масал хьахьокхаш къахьег бригадира Муслуева, сварщика Щербакова, станокий оператора Теплякова, сварщика Гнездилова, кхыбараша.

Иштта дика толамаш доахаш болх беш ба Грозненски мехкдаьтта институт йистеьккха къонача специалиста Тарамов Хьусена кулгалдеш йолча ремонтно - механически цеха болхлой а.

Завода партбюро секретарь ва Тарамов. Коллектива тIадехка декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъалацара коммунисташ оарцагIбоах цо. ДикагIа бола болхлой хьайбара чотагIа партийни мугIараш дегIакхувл. Дукха ха йоаццаш завода коммунисташа КПСС члена кандидаталла хьанйцар дикагIа йола крановщица Вахмурадова, хьалха латта плотник Сааев.

Завода коллективо доккхал а деш дувц дахчах хIамаш еча цеха болхлоех. Цу коллектива 1978 шера октябрь бетта денз кулгалдеш ва КПСС член Гунеев Хуса ин Асеевич. ШийттталагIча пятилетка ший шера план ханал хьалха, 4-ча августе, кхоачашъяьй ДОЦ коллективо.

— ДIадахача шин шера планал совгIа 342 эзар сома продукци арахийцай оаха,— йоах цеха начальника.

Цеха коллективе 52 саг ва. Шоайла яхье яьннай херх-хьокхарий, рамаш ерий, плотникий бригадаш. ГIишлошъеча дIаяхьийта кийчъяь херх хьекха ардакхаш, рейкаш, кхыйола хIамаш къаьст-къаьста Iойийхка ухх. Цудухьа мухь тIаботтарга хьежаш нормал совгIа ха яккха езаш хилац транспорт.

Цу цехе цхьа саг ваш ший балха норма кхоачаш ца еш. Масала, беркате болх бу бригадира Бабаяна, столяраша Зинченкос, Федоренкос, пилорамщика Мутаева, плотника Сааева, электромонтера Рукавишникова, кхыбараша.

Хьуна отход йоацаш болх бу цеха коллективо. Опилкаш «Птицепрома» треста предприятешка йохк, шолхаши кхыйола отходаши Ермоловски ДОКА-га йохк, хIаьта дахча — шоай болхлошка. Ма дарра аьлча, цхьаккха а хIама йоацаш. Цеха начальник Гунеев ва из дерriга гIулакх вIашtIехьдаьккхар.

Нагахьа санна 1981-ча шера цхьан болхлочо 6181 сома продукци арахецаш хиннаяле, 1987 шера 13 эзар сомал совIа продукци арахийцай, къахьегама овсарле шозза совгIа лакхъенна Iийнаяц.

ХIаьта аьшкабетонна цехе брак йолаш продукци арахецалга диккa лохденнад. Нагахьа санна 1982 шера 123 кубометр аьшкабетона изделеш пайдан йоацаш хиннаяле, 1986 шера 30 кубометр мара хиннаяц. ХIаьта соахка кхы а кIезигагIа я цига нийсъялийта брак.

Сийлахь - йоккхача Октябра 70 шу дизара сийна лелаяьча Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ Центральни Комитета Сийлен грамота еннай аьшкабетонна изделей Грозненски завода коллектива. ХIаьта иштта КПСС Нохч - ГIалгIай обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома дипломат а деннад. Старопромысловски районни Сийлен Улга тIа а яьккхай.

С. АУШЕВ.

Нов. Э. Хасанова «Нохч-ГIалгIай АССР бахача паха бытови гIулакхаш дара заслуженни болхло» яха снйлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Республика бахача наха бытови гIулакх деча доккхий гIулакхаш карагIдувларах «Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытови гIулакхаш дара заслуженни болхло» яха снйлен цIи лойла **Хасанова** Эльбикана — Урус-Мартановски райбыткомбината портночоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный.
1988 шера 19 январе.

Л. А.-В. Турлуевана «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха снйлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Республика экономика дегIакхувлача доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха снйлен цIи лойла **Турлуева** Лалла Абдул-Вахидовнана — Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлене начальника заместителя.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 19 январе.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: ПЕРЕСТРОЙКАХ ЙОЛА ОТЧЕТАШ

ПАРТИЙНИ ШТАБА ДЕНАЛ АЙДЕ

КПСС Сунженски райкома бюрос перестройках яь отчет ювцаш пленум хилар укх деношка. Цул хьалхагIа доклада тезисаш ювцаш партийно-боахама актива собрани а хилар укхаза.

Республика районашта юкъе эггара йоаккхагIчарех я из. 20 совгIа долча къамех бола нах бах укхаза, Беркате да лаьтташ. Цхьа иттех шу хьалха ерригача республике кхедеча баьцадарех ниисса ахаш укхаза кхедора — 36 эзар тонн. Иштта хьалхле лелайора районо паччахьалкхенна шура, дулх, ялат дIалуш а.

Бакъда, укх тIеххьарча шерашка массайолча позицешта тIехьайнсай район. Пленуме йиййцача цифрашка, гIулакхашка ладийгIача хеталора: перестройка бокъонца уйла еш а хинна йиййхьогI района партийни организаци а, цун штаб — бюро а?

Ахархой, хьайбаш леладерий, промышленносте (юкъ-юкъера коллективаш ца лаьрхIача) безаме дац района экономически а социально-бытовой а вахара сурт.

Ялат. Республике юкъера лаьрхIача хIара гектара тIа 20 центнер йолаш кхедаьд из. Укхаза 16 центнер мара хиннадац. Генараш дика хулаш моттиг я Сунжа. ХIаьта а планах доагIачарел 38 процент мара кхедаьдац уж а.

Хьаэцаргья вай хьайбаш боахаме эггара лоархIамегIа йола отрасль — доакъар. Укх Iай ах-меца дисад района доахан, хIана аьлча, планагIа доагIачул ах мара Iалашдадьдац из, вешта аьлча хIара хьайбана — 12 центнер доакъара единица (республике 20 совгIа я уж).

Доакъар Iалашде шортта таронаш я. Республике цхьа район яц цу хьаькъехьа Сунжапа нийсъяла йиш йолаш. Миллионаш сомаш дIа а дохийташ, укхаза хьаьрча хий дехнача гIирсашка хьежача а ховргда из-м. ХIаьта чуэца хьувкъам вIалла хий доацача гIомарий лаьтташ тIара мо мара хилац. Силоса кхеюхьажкIаш 100 центнер чуэц цу лаьтташкара, дIаюв баьцаш — 30 центнер (планах йоагIар 150—160 центнер).

Цу деррига вай дийцачун итог укх тайпара я. 8-ча пятилетке ерригача района колхозаша а совхозаша а беш хинна цIена пайда 5 млн. сом лар. ХIанз даггара хьежача 300 эзар сомал совгIа дац боахамий кассашка.

ДIахо, цу вай ювцача VIII пятилетке 59,5 млн. сом валовой пайда бора районо. 1986 шера баьчох 50 млн. мара хиланзар. ХIаьта продукцега дIабода мах (юртбоахама продукцех) 23-за лакхбеннаб.

Иштта да таханара сурт.

ЧIоагIа дика хетар бюро цIерах отчетни доклад лаьча райкома хьалхарча секретара В. В. Поповас долча тайпара из хьахьекха даларе. Хьокханзар, доклад цифрех хьалйиза хиннаяле а. КъаIнача IаьдалагIа оттальяр из: «ераш — дика, уж — во» яхача методагIа. КIоаргагIа хила езар районерча гIулакхех йола анализ, кIомагIа хила езар доклад.

Вешта, пленум ше а яцар хьалха хинначарел эргадьнна хIама долаш. Президиуме — хьалха хиннараш, къамаьл дераш — «штатникаш», президиумера уха команда а цаI — «хьаьнехк — трибуна тIа вала, манехк — кийчле». Юххера а: «Новкъостий, къамаьл де аьнна дIаязваьраш — 15 саг ва. 11-не къамаьл даьд. Тоъаргдий? ТоъаргдаI» Залера хозар из цIогIа.

Бюро членаша: шоллагIча секретара В. П. Кардаильске, хьалкъа тIахьожама районни комитета председатела Н. Цибулина, комсомола райкома хьалхарча секретара Н. Бутенкос, партийни штаба кхыча членаша даь къамаьл кIоаргга анализ йоацаш дар. Хьадаьча хIаман констатаци а йиня, перестройка юкъе хьинаре дакъа лаьцадац оаха, аьле, хоададора. Кхета-м мегаргва царех: сел тIехьайисача района гIулакхех фу аргда, фу дувцаргда, оаха аьнна хеташ даь хургдар цар из. ТIаккха гIулакх тоалургдола предложенеш? Царех дувца дезар. Цу дешашта хетаяь ма ярий из пленум а.

Шоай районера боккха пайда баргбола опыт йицлу райкома а цун бюрона а. Масала, хьаэцаргья вай «Красная Армия» яха колхоз. 22 шу да из колхоза хозрасчетах, самофинансированех, самоокупаемостах болх беш хьайоагIа. БIарчча колхоз — коллективни подряде. Диззача 22 шера! ХIана хьежаяц бюро цун опыт кхыча колхозашта юкъе дIахьа йоаржае, цох пайда эца, кхыдола боахамаш цу наькъ тIа даха?

Тоам хетанзар цу колхоза председатела Л. П. Ясинецкаяйна шоай опыт ювца. ХIаьта а цу чу мел ваьгIар дIаккеттал дар цо аьннар:

— ХIара шера делегацеш ухийт вай кхычахьа опыт Iомае. Бакъда, цхьаь цхьаннахьа вайцига из юкъе яьккха а е яккха гIорташ а моттиг нийслац.

— Малав из дика опыт дIа-хьа йоаржаяра эггара хьалха оарцагIвала везар?, — аьлар Кирова цIерагIча колхоза доярка З. З. Газдиевас. — РАПО специалисташ ба. Бакъда, царгара доагIар хьадехац райкома бюрос, райкома юртбоахама отдело. Тхона эшац оаха даьр дIаязде уха специалисташ-фиксатораш. Тхона эш Iилман дош ала, тха балха юкъе керда хIама дахьаш боагIа специалисташ.

Бакълувра Зейнап. Дукха да РАПО кулгалхоша, специалисташа ца деш дуташ. Масала, чIоагIа пайдане гIулакх дIадоладаьд района хьайбай боахаме: дикача фух долча доаханца Iул тоадар. ХIаьта а РАПО-с а райкома бюрос а тесса дитад из гIулакх. Тайп-тайпарча хьайбашта скрещивани а еш, лакха продуктивность йола доахан кхеде, аьнна дIайолаяь метод йицценнай районе. Цу методагIа кхедаь Iаьсий хьакъоа стадац къаьст-къаьста группаш а еш, кхыча Iулашца дIаэду, цхьаккха учет лелайиц. Цудухьа хIара шера кIезиглуш доагIа Iаьсий Iулаш. 1986 шера хинначарел 188 Iасилг кIезигагIа хиннад районе соахк. Царех — 114 XIX партсъезда цIерагIча колхозе, 48 — «Путь к коммунизму» яхача колхозе.

Дукха кхочамбоацараш нийслу кулгалду кадраш хьахоржача, царна кхетам луча, дIа-хьа нийсъеча. Докладчика ше а теркам тIабахийтар цу деша. БIарчча бетташ дIаух, йоахар цо, бехктокхаме а сагота кулгалхой специалисташ эшаш йолча моттигашка балха оттаве тхона саг ца коравоагIаш, вешта аьлча, оаха ца лохаш. Кхыметтел райкома промышленни отделе а инструкторараш боаца тоъал ха я.

— Цул совгIа, кадрови политика юкъе а нийслу кхета хала дола гIалаташ, — аьлар Серноводски техникумерча преподавателa Т. К. Тхостова. — Райкомо хьа а хьожаваь, парткома секретарь байтавар тхона. Болх бе ховш а дика организатор а ше волга хьахайтар С. Х. Умаева. Бакъда, тха директора везаваланзар из. Ший кабинета духхьала яьлла цун кабинета ниI кхычахьа гIолла яьккхийтар цо, къувса волавелар. Декхарийла яр райком а цун бюро а цу кулгалхочоа партийни вожакан юкъе эттар фу эгазал я хьажа, керла секретарь хьаллаца. Бакъда, цо из динзар. АттагIа дар дир — Умаев райкома инструктсралла дIавигар. Лакхача гIандаш тIа багIача хьакимашца а кIезига шиш лелабу бюрос, йоахар дIахо коммуниста Тхостова. Прокурор ира бIарг болаш, закон телхадеча метте сиха оарцагIволаш, чIоагIа фийла саг хила везалга массанена ховш да. Бакъда, вай района прокурор Ю. Н. Турыгин иштта хилара дукха тIера вац. Дукха каьхаташ ахийтад оаха прокуратуре: 10 шу хьалха яь тха общежите харцаш йоагIа, бехкевар лаха, яхаш. ХIама хулаш дац. ДIахо, 5 эзар сома маьха хIамаш лочкъаьй тха техникумера (чоалхане электронни аппараташ, магнитофонаш). Тха низаца корабоагIаш бац къуй, хьажа цу гIулакхага, яхаш дехар а даьд, каьхаташ а ахийтад прокуратурага. Райкоме а дийцад оаха из дош. Эргадоалаш хIама дац.

Дукха кхочамбоацараш нийслу районе социальни сфере, культуре, просвещене. Бераштa бIайха кхача боацаш дукха школаш я районе 6 шу даьнна бераш чуэца моттиг яц. ХIаьта а къамаьл даьча райОНО заведующе Л. Н. Тимофеевас саг бехкевинзар цу деша.

Перестройка йолаелча денз эргадаьнна хIама дац районе гойтара агитаци эргайоаккхача, идеологически болх вахаро дIабеххача тайпара вIаштIехьбоаккхача. Дукха формализм я цу даькъе. ВIалла хьоабеш бац агитаторийи политинформаторийи болх. Каьхата тIа дIаязбарал совгIа хьадеш хIама дац 200 агитаторо а уж миссел хIана бац аьнна болча политинформатораша а. Цифраш цецваллал яле а, хьадеш хайра хIама дац политпросвещене. Райкома секретара И. А. Албаковайна, хIаьта райкома пропагандаи агитацеи отдела шортта бе болх ба цу хьаькъехьа.

Низ болаш а йоккха а я Сунженски района партийни организаци — 2000 коммунист. Пленумо баь соцам райкома хIара секретара, хIара бюро члена хьалхашка декхар оттадеш а хоадам боллаш а бар. Цу тIара дIайолае еза-кх перестройка. ДIахо ювлийта йиш йолаш яц хIанзалца хинна мелал. Тоаде деза района массайолча сферера гIулакхаш.

Пленуме дакъа лаьцар КПСС обкома бюро члена, республика Госагропрома председатела А. И. Воронкина.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» яхача Назрановски завода механически цехе автоматчика Калоев Iаддал - ВохIапа болх бу 12 шу совгIа ха я. Цхьа бутт дIабахийтац планаши шиш социалистически декхараши тIеххоачаш ца деш. Цунна еннай коммунистически къахьегама ударника еза цIи, даим а хьалха латтарий мугIарашка волаш хьавоагIа из.

Шийна ховр, ший балха йIаьхий опыт, камаьрша дIайовзийт цо заводе болх бе баьхкача кагирхошта, цудухьа коллективе лоархIаш саг ва Iаддал-ВохIап.

СУРТА ТIА: I.-В. Калоев ший станокага хьожаш воалл.

Р. АУШЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета президиума аргIанара заседани хилар. Цига дийцар Нохч-ГIалгIай АССР-е 1986—1990 шерашка Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладара а цигара доаха чкъаьрий дукхагIа хилийтара а, де дезарех, хIаьта 1986—1990 шерашка республике Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладара кхы тIа де дезарий хьакъехьа а 1986 шера 12 августе НГIАССР Министрий Совето баь соцам кхоачашбара леламах дола дош.

Из дош дувцаш белгалдаьккхар, колхозаша а совхозаша а, НГIАССР Госагропрома кхыча юртабоахама предприятеша а, республика промышленни предприятейи организацейи гIонна долча боахамаша а из соцам лерттIа кхоачашбеш ца хилар. 1986—1987 шерашка оттаяь хинна товарни чкъаьрий, хIаьта иштта чкъаьрий дебадара материал хьалкхеяра а хьаэцара а план кхоачаш ца еш йиса хилар. Боахамаша 1986—1987 шерий товарни чкъаьрий лахара план 51 процент мара кхоачашъяьяц. 1986—1987 шерашка планагIа 220 тонн чкъаьрий даха дезаш хиннача промышленни предприятейи организацейи гIонна долча боахамаша бокъонца даьха чкъаьрий 130 тонн мара дац.

Республике лохача боараме леладу ший чкъаьрий дебадара материал хьалкхеелга. Чкъаьрий леладеча боахамашка хьалха а санна йоккхий я докъара а материальни ресурсий а затраташ. Централизованни хьисапе Iамашкара чкъаьрий кхабара хьахьежаду доакъар кхыча гIулакхашка дIаухийт.

Министрий Совета президиумо Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладелга а республике баха нах кердача чкъаьрашца Iалашбелга а дIахо тоалара де дезараш белгалдаьхар. НГIАССР Госагропром, министерсташ, ведомстваш, горисполкомаш, райисполкомаш, Iамашка чкъаьрий леладеш йола предприятеши организацеши декхарийла я Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладечара кхоачамбоацараш дIадаха, долаш долча Iамех дикагIа пайда эцара а кердадараш хьадара а чотагIа чкъаьрий леладелга хьадда дегIадоаладе, комплексни лоархIам болча Iамашкарча чкъаьрий продуктивность айе.

Гражданий шоай доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх делга а царна ремонт елга дIахо тоаде дезаш хиларах долча дешага а хьежар.

Гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх дара а ремонт яра а боарам республике бахача наьха дегIадаьхкача хьашташа ма яххара бац. Автосервиса предприяте шийн балха дикал тоаяра а автомобилашта технически гIулакх делга оперативно хилара а лостамагIа эргабаькххабац. Гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх деча а ремонт еча а мастерскешен станцешкеи озабезамаш делгеи къоалаши дIалаьхадац. Хьадер дика ца деш, баьча балхех совденна мах боахаш, заказаш ханнахьа кхоачаш ца деш, запасни оатхалалаши деталеши ца тоъалга цигарча болхлоша шоаш искусственно хьадеш, гIулакх дара культура а къахьегама озсарле а лоха йолаш моттигаш я цига.

Автосервиса предприяте бизза пайда эцац технически гIулакх дара станцей низех. Массанахьа а шин сменагIа болх биц, цо бахача наха деш дола гIулакх кIезига а ду, кхы тIа новкъарленаш а ю.

Наха геттара а бIагалъяьнна я технически гIулакх дара болх геттара а эсала лелабу «ВАЗ» яха спецавтоцентр. Укхаза ремонт яра оттаяь ханаш телхаю, тайп-тайпарча баьханех автомобила деталеши агрегатши хувца тигац, деш долча гIуланха боарам геттара а эсала ба.

Халкъа депутатий районни а городской а Советашта, РСФСР Госкомнефтепродуктай Грозненски управлениена, автолюбителий ший лоIамерча общественна, «Чечингавтотранс» объединена, бытовой гIулакхаш лара министерствана, «ВАЗ» яхача спецавтоцентра тIадиллад гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх делга а ремонт елга а дIахо тоадара, цу автомобилашта эша запасной оатхалаш хьаелга дегIадоаладара де дезарий хьакъехьара КПСС ЦК-а СССР Министрий Совета указанеш кхоачашъелга Iалашдеча шоаш дечун критически анализ елга, долаш дола кхоачамбоацараш дIалахара де мел дезар делга. Наьха доалахьа йолча автомашинашта технически гIулакх дара дош, гражданаша индивидуальни къахьегама хьисапе вIашагIъехка кооперативаш шерра юкъе а озаш, къоастаде деза. Биззача боараме кхоачашъе еза автомойкаши технически гIулакх дара станцеши хьалъяра заданеш.

Советски Эскара 70 шу дизара накъадолхаш

IОАЖАЛАХ ЦА КХЕРАШ

Советски Эскаре гIулакх де а вахалехьа ший деналца, низ болаш хиларца белгалволаш вар Гадиев Хаматхан. Школе деша вагIача хана денз езаеннаяр цунна физкультурей спорти. Нийсархой хьогаш бар цун низах, кадай хиларах. Цу хана Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе плотникалла а каменщикалла а болх беш вар Хаматхан.

Iалальмате дог гIоздаьлар Хаматхана ше гIулакх деш хинна подразделени ший интернациональни декхар кхоачашдара Афганистане дIаяхийта кийчъеш я, аьнна, хоам бича.

Американски империализмо ший киловзалий объект яьча, дуккха халонаш лайнача цу мехка кхача чIоагIа ловш вар из. Цох дагавувлаш дувцар цо ший цIагIарчарга ахийтача письмош тIа.

Хьаьрбаьннача революце моастагIашта — душманашта духьаларча тIем тIа юкъе ше дакъа лаца дезаргдолга а ховш, тIагIертта караерзайора Х. Гадиева тIема техника, тактически занятешка, топаш кхувсача. Цудухьа хила а воагIаш хилар цох бронетранспортера тIехдика оператор - наводчик.

Сиха чакхъяьлар Iомавалара ха. Афганистане дIакхоач Хаматхан. Нохч-ГIалгIайчен бочагIа йолча моттигаштеи лоамаштен тара лесташ бар из мохк, бакъда, укхазара лоамаш лохагIа дар, гувнашта тара а долаш. Шоай къелга диллача цаI шоллагIчоа тара лесташ яр лоабатах детта зIамига цIенолгаш дола кишлакаш.

Гадиев Хаматхана гIулакх деш хинна къаьстта йола мотострелкови батальон Пакистанацарча доазон йистте латтар. Сержанта Х. Гадиева кулгалдеш хиннача взвода лични состав интернациональни яр, хIара советски бIухочо дика кхетабора афгански халкъа хьалхашкара ший бехктокхам. Из къаьгга хьахьекхар цар душманащца кастта дIадоладаьча тIемашка. Укхазара, Пакистанера, лоамашка гIолла а вертолеташца а хьаухар герзаца кийчбенна душманаш. Машаре къахьегаш боахкача афганцашта духьала диверсеш яра уж Iалашбаьбар гранатометашца, йоккхийча топашца, ракетни установкашца. ЦIаьхха, тийшача балхах чухьелхар уж кишлакашка, уж йоагайора, йохайора школаш, берий бешамаш.

Цхьан юкъа къаьстта мехьарбаьнна хьайзар душманаш. Вертолеташца хьа а баьхка, 1982 шера аьхки душманий йоккхийча группаша дIалаьцар гонахьа уллача моттигашта доалдеш дола «алмазни» лоамаш. Цу позицеш тIара топаш етта болабелар уж транспортни коммуникацешта, мовхьаш дIа-юха ца кхухьийташ, афгански советскии бIухой маневренность ехкаш. Наггахьа ли дIадодацар укхаза ирбенна тIом ца латташ. Иштта цхьа ха яьлча амар кхаьчар «алмазни» лоамаш душманех Iоценде, аьнна. Артиллерийско - минометни кийчо а еш, лакхаленна бомбаш чуйийттачул тIехьагIа атаке яхар вай подразделенеш. Цу тIемашка къаьстта белгалъяьлар Гадиев Товсолта Хаматхан керте лаьтта взвод.

Дуккхача душманашта укхаза корайир шоай Iоажал. цхьабараш есаралла баьхкар, хIаьта цхьаццабарий мара аьттув баланзар цигара кIалхарбовла.

Бутт совгIа цул тIехьагIа ха яьлча кхыча цхьан йоккхача бандаца тIом хилар Логман яхача провинце. Укхаза юха а белгалъяьлар Х. Галиева взвод.

— Тхона юкъера новкъостий дIабувлаш моттигаш а нийсъеннай, хIана аьлча тIем тIа кхыча тайпара хила йиш яц, бакъда, царех хIаранех сих бандиташта бекхам-м хиннаб,— яхаш дувц Гадиев Хаматхана. — Афгански халкъа моастагIий хIалакбеча хана каст-каста каракхувлар оаха дукха бандиташ. Цар мукIарал дора кхыча мехкашкарча капитала шортта ахча телаш хиннаьга.

Итт дийнахь-буси душманий группашта тIехьабаьнна лийлар советски бIухой. бронетранспортеращца. Иохайора тIа-тIа керда хьаухийташ йола бандаш, гонахьара территори душманех IоцIенлуш йоагIар. Цхьан дийнахьа лоаман чIоже кIийле а яь, минометаши автоматаши етта йолайир душманаша Хаматхана кулгалдеча взвода. Иоккха юкъ а яцар царна юкъе — 150—200 метр. Шоай маневр къайлайоаккхаш минометаши пулеметаши а етташ довна юкъера ший бIухой арабаьхар взвода командира, цхьаь цхьа доарахо кIал а ца вуташ, хIаьта кIеззига ха яьнначул тIехьагIа хьатIакхаьчача кхыча подразделеней бIухоща цхьана флангови го а баь моастагIчоа чухьийлхар уж. Боабаьраш а шоай доарахой а буташ пакистански лаьтта тIехьашкахьа баьлар бандиташ.

Турпала гIулакхаш карагIдувлийтар, денал а къонахчал а гойтар бахьан долаш дуккхача советски бIухошта делар паччахьалкхен деза совгIаташ. Хаматхана елар «За отвагу» яха медали ВЛКСМ ЦК Сийлен грамотех.

Эскаре гIулакх даь а ваьнна Хаматхан цIавена массехк шу даьннад.

— Iалальмате хоза хийтар сона керда вIашагIъеллача афгански халкъан правительствос тIом сацийтар духьа мехка къаман барт белга кхайкадар, — яхаш дувц Хаматхана. — ТIом соцабара тIехьа цига дIадоладаь из лоархIаме гIулакх.

Аьттув боалаш чакхваьннав Хаматхан Афганистане волаш. Цхьаь цаI чов яьяц цунна, бакъда, цIавена дукха ха ялалехьа-м хатар хилар — автомобила тIакхийтар из тIаваьгIа мотоцикл. Из авари нийсъялар бахьан долаш шу даьнначул тIехьагIа дарба дайтара Сийлахьбоккхача Даймехка тIема инвалидий госпитале Iовиллар из. Укхаза чIоаггIа йоакхо йир зIамигача сага. ХIанз могаш - маьрша ва денал дола бIухо - интернационалист. Цунгара масал эц из вовзаш мел болча кагийча наха — кхоана советски эскаре гIулакх де болхараша.

Н. ОЛИМПИЕВ,
журналист, пенсионер.

Вурийтта шу да Алхазуров ИбраьхIам «Курчалойский» совхозе механизатор вола. Визза специалист хиннав цох, цунна йовз юртбоахама технина. Даим а хьалха латтарий мугIарашка хила аьттув боал цун. Иштта хьалхаваьннав из техника сихагIа кийчон мугIаре дIаоттаяра боахама механизаторашта юкъе шерра яьржача социалистически яхье а.

Къахьегаме цо даьхача толамий беза мах беш ИбраьхIама еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота, хIаьта уих гураньха хьувкъам чуэцача лакха хьокхамаш гойтарах цунна 300 сом премии а еннай.

СУРТА ТIА: И. Алхазуров.

А. АУШЕВА сурт.

Къоалашта никъ бехка

Нохч - ГIалгIай АССР прокуратурас техкача гучадаьннад республика хьун боахама министерства подразделенешка цIенхаштта кхоачамбоацараш долга: къоалаш ду, приписакаш ю, дика йоаца продукци арахец, къа ца хьегаш пайда беш моттигаш я. Мехлесхозашка во лелаю бухгалтерски учет, шераш доах потребителашка дIаяхийта продукци дIакхаьчайий ца хьожаш, из бахьан долаш дебиторски а кредиторски а декхараш шер-шера кIезиг а ца луш, тIа-тIа дукхагIа хул. Масала, 1987 шу дIадолалуш 363 эзар сом совгIа хинна дале, цул тIехьагIа 10 бутт баьлча 448 эзар сомага кхоачаш лакхделар дебиторски декхар, иштта лакхделар кредиторски декхар а. Цхьабакъда, иштта из хиларах бехктокхаме эза саг вац.

Министерстве дуккхача предприятешка шераш доах товарно - материальни маьхаленашта инвентаризаци ца еш. Кхо шу совгIа ха я Ножай - Юртовски мехлесхозе инвентаризаци ца ю. Теша хала долаш я цхьайола ревизей акташ. Масала, Ермоловски бухгалтере акташ увттаяьй цхьан дийнахьа 1986 шера цхьоалагIча октябре Рошни-Чуиски, Урус-Мартановски, Шалажински мехлесхозашкеи обработка еча шин цехеи инвентаризацеш яьй, аьнна. Нийсса цхьа шу даьлча юха цкъазза а оттаду цу тайпара документаш.

Цхьайолча моттигашка хIара шера еча ревизеша а кхы дукхагIа пайда лац, хьагучаяхац финансови нарушенеш, тоаяц бухгалтерски учет. Ревизеш тIагIолла ю, лоадам боацар мара акташ тIа хьахьокхац. 1987 шера сентябрь бетта Шелковский хьун мелиоративни станце болх техкача гучадаьлар материально - бехктокхаме болча Ш. Алдамовга, З. Арсановга 40 тонн йол эшалга, лимит а йоацаш автомашинаш лелаьлга, бокъо йоацаш водителa ахча тийналга. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш гучадаьхадац е бухгалтере болхлоша а е министерства ревизораша а. Къоалаш дарах йола материалаш следственни органашка дIачутийнцаяц, даь зе юхаметтаоттадаьдац.

ДIадаха шу долалуш материалаш толхаяь, къоалаш даь хьун боахама министерстве гIолла даь зе 36 эзар сом дар, цул тIехьагIа чакхбаьннача 9 бетта хьатекхар 3 эзар сом мара дац. ДIахо йодача хана паччахьалкхен даь зе кхы а дукхагIа хилар — октябрь бетта из дIакхаьчар 43 эзар сомага. 1981 шера денз Аргунски лесничества мастерга Х. Магомадовга доал 6175 сом. Дукха а эзар сома декхараш доахк Ермоловски мехлесхоза болхлошка М. Ахмадовга, Л. Машевга, Советски мехлесхоза болхлочунга А. Азиевга, кхычарга.

Министерства предприятешка эшац йола 22732 сома маьха материальни маьхаленаш бухгалтерски документашта юкъеяхийтаяц. Доал ца дарах уж толхаьй, аьнна, хьахьокхац. Бехке болчаргара даь зе юхаметтаоттаделга хьа ца а дехаш, боахамо даьча зенна юкъе а яхийте, тIера дIайоах йоаль материалаш. Масала, Наурски мехлесхоза керттерча бухгалтера Л. Куца лесниче Н. Цундаева доал ца дарах толхабаь боабаьча эзар гарггарча новрах доагIар боахамо даьча зенна юкъедахийта тIера дIадаьккхад.

Иззамо хIама да Ножай-Юртовски мехлесхоза Симсирси ху кийчъеча участке даьр а. Дуккха къа а хьийга хьаяь кога гIирс бу кепаш (колодкаш) чулоаттаю сектораш маьлха а доагIа а кIал лоаттаяь толхаяьй, боахама 20 эзар сом зе а деш. Продукци йоаярах цхьаккха а саг бехктокхаме эзавац, е из йоаяьй, аьнна, отчета юкъе а яхийтаяц. Бухгалтерски учет гIожа телхаеш хиларо къоалаш де, къа ца хьегаш пайда бе моттигаш хьаелл. Грозненски мехлесхоза бухгалтераш хиннача Г. Мякотинас, Э. Горбуновас тохка а ца тохкаш, материально-бехктокхаме болча наха тIера дIайоахаш хиннай дукха бийдал, материалаш. Цхьайолча хана тIера дIайоахараш дукхагIа хиннай складе хьачуеначул. Укхаза хьожаш хиннабац совгIа яраш мичара ух. Иштта материально-бехктокхаме волча А. Лулаевна, Х. Наибовна, Т. Хусаиновайна, Г. Магомадовайна бокъо йоацаш тIера дIаяккхай 7199 сома маьха тарни ардакхилгаш, 14946 сома маьха дахча. Уж нарушенеш гучаяьхай следственни органаша. ХIаьта укхаза хьалха из дош тохкаш хиннача ведомственни ревизорашта «бIарга ца гуш» дисад из хIама.

Министерства предприятешка ахчан средстваш йоагIача а ца йоагIача а дIаухийташ йоаеш моттигаш нийслу. Масала, Самашкински лесничестве ахча а телаш, ши саг делаваьв чкъаьрий чудола Iам лорабу, яхаш. Цхьабакъда, хи чу чкъаьрий а хиннадац е боахама гIулакха из Iам эшаш а хиннабац, хIаьта а укхаза доадаьр 2481 сом да.

Ахча зехьа доадара кхы а тIех яьннай Ачхой-Мартановски мехлесхоза бухгалтери. Укхаза дефектни ведомосташ а ца увттадеш, бе безача балха боарам а ца къоастабеш 5 станока ремонт яьй аьнна 1986 шера декабрь бетта 2 эзар сом деннад. Техкача гучадоалар кхыдар да. Ювцача хана цу станокаша арахийцай 80 эзар издели, штатни болча болхлошта 1040 сом а луш. ТIаккха дIахо дувца дезий из?

Цхьаькха масал доаладергда вай цу мехлесхозера. Учетага хьежача 1987 шера октябрь бетта укхаза ба ковнашта лаьрхIа 1986 шера декабрь бетта хьадаь 91550 мукъ. Бухгалтерски документаш тIа из кийча продукци я, аьнна, хьахьекхай. Из кийча продукци яц, брак а яь, дIа па эцаш йиса продукци я. ХIаьта а цхьаккха а саг бехктокхаме ца озаш, къайладихьа хиннад из хIама.

Иштта, брак яь продукци къайлаяхьа гIерташ моттигаш хиннай Ножай-Юртовски, Советски мехлесхозашка. Масала, Ножай-Юртовски мехлесхозе во я аьнна юхаяйтай 20 эзар сома маьха продукци. Из бухгалтерски документаш тIа хьа ца хьокхаш къайладахьа безам болаш хиннаб района прокуратура оарцагIаьнна мара. ХIанз следственни органашка дIачуденнад из дош. Советски района прокуратура тохкаш да моттигерча мехлесхоза брак йола продукци арахецарах даь зе.

Министерствана чудоагIача боахамашка чIоагIа даьржад приписакаш елга, харцахьа отчеташ увттаелга. 1986 шера ше отчет луш Джалкински лесничествана кулгалдеш волча А. Лулуева хьун оасашта хьу дIаювш IотIатехад 13,76 гектара тIа шоаш даьдоаца балхаш, дIадахача шера а Iевеннавац из приписакаш ца еш, баьцаш дIаювш 7,7 гектар IотIатехай, ца доагIаш 1244 сом болхлошта а луш.

Цу тайпара дола хIамаш хиннад Горагорски лесхозе, Шелковской хьун мелиоративни станце, Наурски, Советски мехлесхозашка, кхычахьа.

Мехлесхозашка доагIача бесса вIаштIехьдаьккхадац хьу лораелга, цхьайолча хана администрацена хац шоай хьунаш тед е тедац, хьунна зенаш дераш гучабахац. Хьунаш тийда, дукха зенаш даь моттигаш я Советски, Урус- Мартановски, Шалински мехлесхозашка. Моттигаш я хьунаш лорае оттабаьча лесникаша шоаш а зенаш деш. Масала, тIахьожам а боацаш витача Шалински мехлесхоза лесниче Эльсанукаева 184 куб. метр хьу тийдай, цу тайпара моттигаш я кхыча лесхозашка а.

Мехлесхозашка учет а порядок а йолаш лелаяц транспорт, тракторaш. ИоаггIача бесса хьаязъяц путевой листаш, хьахьокхац баь никъ, хьанийца а доадаь а доагор. Доагора-смазочни материалаш боарамал тIех йоаю нах бехктокхаме озац, даь зе юхаметтаоттадац. Министерство еча статистически учета тIа хьахьокхац шоай предприятешка боарамал тIех дIаухийта доагор. Алхха Советски мехлесхозе 10 саго 1244 литр бензин доагIачул дукхагIа доагадаьд. Цхьабакъда, даь зе-м юхаметтаоттадаьдац.

Моттигаш я автомашинаш гаражашка чу ца ухаш, шоашта хIама яккха араяьнна лелаш. Цу тайпара факташ гучаьннай Советски, Урус-Мартановски, кхыча районашка.

ШакIа санна цIена хила беза материально - бехктокхамеча гIулакхашта хьанйбеш бола нах. Из принцип массанахьа лораеш яц министерства предприятешка. Моттигаш я хьалха суд яь хинна нах материально - бехктокхамеча гIулакхашта хьанйбаь. Масала, Дуба-Юртовски керамически фабрика директор А. Байраков къоал дарах Щалински халкъа судо кхо шу ха теха вар, цул тIехьагIа а 3 шу даьлча мара материальни - бехктокхамеча гIулакхашта болх бе йиш йоацаш. ХIаьта а судо йилла ха чакхъяьлалехьа из дIаэц дахчах хIамаш еча Предгорненски цеха мастералла. Иштта судо теха ха чакхъяьллалехьа материально - бехктокхамеча балха дIаэц базар ярах лаьца хинна Х. Магомадова. Ювцаш йола факташ йолга ховш яр министерство, хIаьта а де дезар динзар социалистически доалахье кулга цIена боацача нахах лораяра.

Министерствана чуйоагIача предприятешка кIезига моттигаш яц къахьегамах дола законодательство телхадеш. Наха болх беш шинкхо бутт баьккхача мара приказаш тохац уж балха хьанийца хиларах, хIаьта алапеш тел. Масала, Ачхой-Мартановски мехлесхозе 1986 шера 28 мае приказ техад М. Газимагомедова, З. Ибрагимова, Д. Ибрагимова 1986 шера 2 январе денз болх бу, аьнна, бнъ бетта алапи а луш. Укхаза эггара цецвоаккхаш да цар баьча балха нарядаш 1986 шера июнь бетта мара оттаяь ца хилар. Цу тайпара хIама нийсденнад Джалкински лесничестве, кхычахьа. Иштта зуламаш даь гIулакхаш тIара нах бехктокхаме озац, даь зе юхаметтаоттадац.

Хьун боахама министерстве цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилара, къоалаш дара, къа ца хьегаш доходаш яхара бахьан да министерства аппарата отделаша бехктокхам кхета а беш болх ца бар, тIахьожам ца лоаттабелга, шоашта тIадилла гIулакх тесса цар диталга. ХIаьта из цхьаккха дича а доагIаш дац тахан мехка чакхйоаккхача перестройкаца.

Л. РУСАК,
НГIАССР прокуратура юкъара тIахьожам лоаттабеча отдела прокурор.

«С Е Р Д А Л О»-88

Газет дешараша баркал йоах, хьехар ду, бехк боаккх

Керда шу гаргагIертача деношка ший штате боацача корреспонденташца, активисташца, газет дешарашца дагаяьлар редакционни коллектив. Цо дIайовзийтар кердача шерара ший планаш, газета чулоацам кIоаргагIа а дукхагIа теркам тIаозаш а хургболаш ше де лаьрхIар.

Газета редколлеге кхайкарал даьдар ший гIончашка: ала шоашта хетар, дагардар, фу тоъац газета оагIона тIа, малагIа темаш я юстара ютараш?

ДIахезай наха газета оаз. Откликаш аха йоаленнай редакце. Царех цхьаяраш оаха тахан кепатох.

Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферме къахьегача доиркай Евлоева Либихана, Коригова Банате, Картоева Раисай, кхыбарий цIераш дика йовзаш я районе яйза ца Iеш ерригача республика а. Данм а шоаш тIайница доккхий социалистически декхараш тIехкхоачащдеш хьабоагIа уж.

Цар доахача къахьегама толамех, цар хьинареча вахара позицех, царна карагIдийннача дикача гIулакхех кIезига яздаьдац «Сердало» газета тIа. Шоай боахамах, дикагIча нахах дувца материалаш кепатеха газет дахьаш каст-каста воагIа ферме совхоза парткома секретарь Ханиев Тамерлан.

Ше пропагандист хиларах тарра доиркашца дагавала, яхьа итогаш еча, хьалхалаттараш белгалбоахача дакъа лаца воагIа из укхаза.

СУРТА ТIА: газета аргIанарча номерах ферма доиркашта дувцаш ва Т. Ханиев (аьрдехьара аьттехьа) М. Галаева, Л. Евлоева, Б. Коригова, М. Додова, А. Оздоева (учетчица), Р. Картоева.

Р. АУШЕВА сурт.

ХАНАЦА ГIА БОАХАШ

«Сердало»-88» яха редакционни статья Iойийшача, газета болх массайолча оагIорахьара тоабалара хьакъехьара дукха хIамаш дагадоах. Вахара дукха оагIош чулоацаш а, чоалхане а, лоархIаме а дешаш да перестройкаца дувзаденна вай мехка кхоачащде лерхIараш. Парте XXVII съездо тIанийцача исторически решенешка белгалдаьхад советски халкъа вахара а машара политика а декхараш. Уж толаме кхоачашдара тIахьийхаб советски нах, партийни, советски, боахама, кхыйола общественни организацеш, къахьегама коллективаш. Белгалдаьхад цу даькъера кепайоазон а, телевидене а, радио а лоархIаме декхараш.

Эггара хьалха ала деза, къахьегама коллективай вахаре кердача шера къаьстта бехктокхамегIа йола зама дIайолаенна хилар. Массанахьа а юкъедоаладьд предприятех (объединенех) дола СССР Закон. Иззача хозрасчетен шоаш шоашта финансировани ярен хьалашка болх бе доладеннад республика промышленностa керттера доакъош, ерригa транспорт, агропромышленни комплекс. Лакхе вай хьоахаьча «Сердало»-88 яхача статья тIа, сона хетарахьа, дика доашхаш хьагойтад экономика а социальни вахар а сихха дегIадоаладара хьакъехьара къахьегама коллективай, партийни организацей декхараш, царца дувзаденна журналисташа а штате боацача автораша а де дезараш.

«Сердало» газета болх дIаболабаьча къаьнагIа болча болхлоех цаI се хиларах тарра, са а безам бар газета болх кердача шера дикагIа тоабаь, кердача лагIа тIа баккхара хьакъехьа сайна хетар ала.

Эггара хьалха, сона ала ловргдар экономиках йолча материалех. Халкъа боахамамоллагIча даькъа хетаяь яле а, уж тайпа материалаш информаце хьисапе язъяь йоацаш, анализ йолаш, дикагIа йола опыт хьагойташ хила еза. Нагахьа санна, критически лостам болаш уж яле, кхоачамбоацараш а, царна бехке бараш а, уж дIадахара наькъаш а къаьгга хьагойташ а хила еза уж.

КIезига а чулоацамга диллача тIехига а йолаш санна хеталу юрта боахама производствах, юртарча соцкультбытах язъяь цхьайола материалаш.

Газета оагIош тIа каст-каста кепаетташ хилча дика хургдар аьнна хет сона къахьегамах, къахьегача сага сийленах дувца очеркаш, зарисовкаш, репортажаш, тарлуча хана суртий иллюстрацеш а йолаш. Газета хIара номера хьалхарча оагIо тIа яьхача мегаргъяцар - хьоI халкъа боахама моллагIча а даькъе хьалхалаттарех йола фотоинформацеш? Редакце отделий болхлоша кхоачам хиллал терко ца еш санна хет юрта боахаме къахьегача колхозхой, болхлой, специалистий, юртарча интеллигенце, къаьстта гаьнарча районашкен юрташкен бахарий. Атта хургдацар аьнна хет Джайрахах, Iаьлий-Юртах, Оалкамах, Долакха-Юртах, иштта кхыча гаьнарча юртех язъяь материалаш газета оагIонаш тIара хьалахьокха. Газеташ яздеш а дешаш а бараашта хоза хетарг ма дарий шоай а шоай юртий а вахарах яздича.

Газета редакце болхлоша кхоачам хиллал теркал ца беш санна хет сона юрташкарча школай болх. Ховш ма дий школьни реформа кхоачашъяра республика лоадама хIама деш ца хилар. ДикагIйолча опытах яздеш санна, кхоачамбоацарех а язде деза, балха кIоаргга анализ а еш.

Тоаденна латтац хIанз укх сахьате юртарча культпросветучреждений балха гIулакх а. Дуккхача юрташка дац цу учрежденешта эшаш дола цIенош. Долаш дараш-та юкъе а дукха - да эсала. ЛерттIа болх вIаштIехьбаккхара эшаш йола кийчо йоацаш ба цхьабола клубайн библиотекайн заведующеш, киномеханикаш. Эсала лел культмассови балхаш, керда обрядаш вахара юкъехьдалга, тайп-тайпарча самодеятельни кружокий балхаш. Школашка а клубни учрежденешка а е йоагIIача бесса йоакхо йиц физкультура а спорт а школьникаштен кагирхоштен юкъе шерра йоаржаяра. Цох а наьха вахара хьашташ Iалацдеча торговле предприятей балхах а йолча аналитически а критически а материалаша шоашта йоагIаш йола моттигаш йизза дIалаца еза газета оагIош тIа.

Къаьстта ала безам бар са республикански культураи искусствай учрежденей балхах лаьца газето дечох. Литературеи искусствой дегIадара гIулаикха йонкха гIойле а пайда а хургбар газета оагIош тIа критикийи искусствоведийи бIаьхий чулоацам бола статьяши рецензеши каст-каста кепаеташ хилча. Театральни спектаклах, издательствас арахийцача художественни книжкаех, «Лоаман Iуйре» яхача альманахах, хIаьта иштта художникий, музыкантий, архитекторий кхолламах язъяь критически статьяши рецензеши хила еза аьнна хет сона «Сердало» газета оагIош тIа.

Керттердар — цIенача дог-уйлан тIарча, гIулакх тоадара тIаерзаьча критиках бизза пайда эцалга. Боккъалдар аьлча, тахан атта-м баккхац критико шийна ниц. Iалаьмате кIезига я, е вIалла яц ала а мегаргда, литература, искусство произведеней йола критически статьяш.

Интернациональни темах йола материалаш, къаьгтача масалех шерра пайда а эцаш, язъеш хилча дикагIа хургъяр мотт сона. Районашка, кхыметтел гаьнарча лоаман юрташка а тIехьа, дукха да уж тайпа масалаш.

Городерча а районашкарча а военкоматашка каст-каста ух советски Эскаре гIулакх деш болча кагийча нахах, вай мехкахоех, дола дика письмош. Вахаре шерра дIаяьржай эскаре болха кагирхой накъабахара обрядаш. ХIара юрта а городе а дукха ба тIема ветеранаш, эскаре гIулакх а даь цIабаьхкараш, Афганистане шоай интернациональни декхар кхоачашдаьраш. ТIема-патриотически тематиках йолча газетни жанрай чулоацам а идейни лостам а бIаьхегIа бергбар цар язъяь материалаш кепаетташ хилча.

Дино деча зуламех эггара доккхагIа да бераш а кагирхой а мурдий тоабашта юкъеувзар. Юххьанцарча партийни организацешта а юртсоветашта а ца ховш хила йиш яц уж тайпа хIамаш. Цу хьакъехьара публикацеш а журналисташа тесса йита мегаргьяц.

Газета огIонаш тIа каст-каста араювл критически материалаш. Царех дукхагIъяраш ира а, цIенхашттача кхоачамбоацарашта дукхьала язъяь а, цар дувца хIамаш бакъхиларах тешавеш а хул.

Цхьабакъда, цхьайолча критически материалех бухсоцаш хиннар дувцаш дола хоамаш дикка тIехьадувлаш моттигаш нийслу. Письмой отдело махулла дикагIа йоакхо е еза ханаш тIех ца ювлийтара.

КIезига йолаш санна хеталу газета оагIош тIа лакхерчен юкъерчен эшелонашка багIача цхьаболча хьакимий воча балхах а кулгалдара методех а йола фельетонаши критически материалаши. Аз бувцараш ба министраш, цар заместителаш, районни организацешта тIабехнараш, колхозашта а, совхозашта, а юртсоветашта а керте латтараш, керттера специалисташ, цехий а отделий а начальникаш.

Хь. ГАЛАЕВ, журналист, къахьегама ветеран.

Кхы а тохале!

ДукхагIча даькъе «Сердало» материалаш ешаш Iомавеннав со гIалгIай меттала язде. Укх тIехьарча шерашка газет дикалгахьа хувцаденнад. Цун оагIош тIа дукхагIа я критика, ирагIа уттаю проблемаш, шаьрагIа ба мотт. Каст-каста го йиш фельетонаш, беламе дувцараш, дика сурташ, юморескаш, карикатураш.

Фу эш газет кхы а дикагIа хилийтара? Ма хулла сихагIа тоае еза газета йиьлагIа оагIув. Цига хила еза оперативни, пайдане, хIама довзийташ йола информаци, сатирически раздел, культурни хроника, спорт, юристий консультацеш. Уж тхона, кагирхошта, Iалаьмате накъаяргья правови кIийленаш дикагIа йовзара.

Стихаши лоаца дувцараш дукхагIа кепадетта деза. Цар тIаоз наьха безам. ХIаьта дунен халкъашта юкъера информаци кIирагIа цкъа хилча а кхоачам ба.

ДукхагIа гIалгIай меттала яха мегаргья сакъердаме факташ ювца ТАСС, АПН, кхыйола материалаш. Цу тайпарча материалий къаьстта шоай моттиг хила еза, газет дешачоа уж хьалаха аттагIа хургдолаш.

«Сердалон» коллектива хIанз а вIаштIехьдаьннадац юртарча вахарах кIоаргга дувца. Хеталу, уж язъю нах городера цIаккха арабаьннабац, аьнна. Шурен дулхи даьккхарал, кIа-борц чуэцарал совгIа, кхы хIама децний гIалгIай юрташка?

Газето цIаккха дицде мегаргдац наьна метта пропаганда яр ший керттерча декхарех цаI долга. Цу гIулакха хетаяь материалаш дукхагIа хила еза. Цига шоай дош ала деза Iилманхоша, хьехархоша, журналисташа, боккхийча наха.

КIезига язду газето школьни вахарах. Яздер а кIоарга чулоацам болаш хилац. Цхьаь цаI материал йийшаяц аз дешархой самоуправленех, даьй-ноаной собранеех...

«Сердало» газета болхлой, дукха карагIдаьнад шоана укх тIеххьарча хана. ХIаьта кхы а тохале! ТIаккха перестройка дIа ма деххара хургба шун болх.

А. КАРТОЕВ, № 91 йолча школа дешархо.

МайрагIа хила

Со нохчо ва. Бакъда гIалгIай газет яздаь а дешаш а ва со.

Редакце вода саг, дукхагIча дакъе массанена хьашдола дешаш а нийце вода. ТIаккха из «хьаша», ма дарра аьлча, «Сердало» из лархIа а теркалве а ховш да. Цудухьа аз дика а хеташ язду цу газетага.

Цунца дувзаденна са дагайохийта безам ба «Октябрьнефть» НГДУ ЖКХ нах чубаха фонд тесса йита, тишъенна хилар дувцаш аз язъяь статья цу газето 1987 шера 20 октябре араяккхар. Цу тIа гIоттадир бахача наьха фусамий хьал во хилар, из цIенхаштта тоаде дезалга. ХIанзалца даь ер ма дий аьнна хIама деце а, цо кулгалхой хьоабир. Ер шу доладеннача хьалхарча деношка тха корпусе баьхка хилар «Октябрьнефть» НГДУ ЖКХ болхлой. Квартирашта ремонт е еза йоахар цар. Ховргда вайна, цхьа дикадар хила мег цох.

«Сердало» перестройкана юкъедахача санна хет сона. Цун керттера тешам: доттагIал, интернационализм, патриотизм, атеизм, соцкультбыт, кхыяраш. Со валлац цу темаегIа йола ерригa статьяш дика-во я яхаш ювца, бакъда, уж йолаш хилар дика да.

Сона ловра газета редакци штате боацача ший корреспонденташца дукхагIа ювзаенна хилар, цо царца семинараш яр, царна заявкаш телар, дикача нахах, дикача болхлоех, хIаьта воча нахах а дукхагIа дувцар, уж а вожаш а дIабовзийтар.

«Сердало» ше дешарий дегага кхача гIерташ, бакъдар майрра дувцаш хилар, перестройка дIахьоча цун дикагIа ка ялар лов сона.

М. ШАМАЕВ, къахьегама ветаран, «Знание» яхача республикански общества лектор.

ДукхагIа язде тхох

«Сердало» цаI мара доаца гIалгIай меттала арадувла газет да. Цудуха цо кхоачашъе еза кепайоазон тайп-тайпарча органий функцеш. Цхьатарра, язде деза партийни, комсомольски, школьни тематиках, теркал ца деш дита йиш яц экономически, социальни, экологически, кхыдола а дешаш. Газета оагIошка хьежача гуш да «Сердалон» коллективо чу хьакъехьа хьицаре къахьегалга.

Цхьатарра чIоагIа безам тIабаха еш аз «Вошал», «Денал» яха а литературни а оагIонаш. Укх тIеххьарча хана каст-кастагIа араювла яьннай лоаллаха ухкача автономни республикай, Херсонскин Воронежскин областий вахарах дувца материалаш. ХIаьта уж кхы а дукхагIа хилча дикагIа хургдар, аьнна, хет сона.

ХIанз сайна дагалаттачох. КIезига кепаетт «Сердало» тIа къоначa нахах йола материалаш, студентий вахарах лаьца кIезига дувц. Йоккхий проблемаш латт вузашта хьалхацка. Перестройка хьалашка болх бе болалургбола специалисташ кийчбе беза пхьоаленаш уж хиларах тарра, дукхагIа теркам тIабахийта беза царна. Язде деза дешара процессах, практиках, студентий къахьегама отрядий гIулакхех, салаIарах, общежитерча хьалех. Хоза товргья газета оагIош тIа вузий дикагIболча хьехархоехи студентехи йола зарисовкаш.

ДукхагIа язде тхох!

Л. КАРТОЕВА, ЧИГУ студентка.

Кийчча тема

Профессех математик яле а, укх тIехьарча хана Грознерча машиннаькъа отделене йолча машино - счетни станце инженер я со. Сона уллув болх беш ба тайп-тайпарча къамех бола кхалнах. ГIалгIай меттала деша-язде ховш бац уж. Цудухьа «Сердалон» тIара дика материалаш аз еш царна, таржам а деш. Дика хет, каст-каста газето тхоай отделене коллективах яздеш хиларах. Бакъдар, ала ма дезий, царех дукхагIйола материалаш критически лостам болаш я. Фу дергда — кхоачамбоацараш кIезига дац тхо долча. ХIанз, халкъа боахама доалдара кердача хьалашка болх беш тхо долча хана, кхы а чIоагIа белгалдаьннад уж.

ХIаьта а массанахьа кхача кхоабац «Сердалон» журналисташ. Царна цхьа тема хьалхаяккха ловра сона. Вай республикера машиннаькъахой белорусски методага баьлча, сихха штаташ кIезигье доладелар тхо. ДукхагIча даькъе из IеткъармугIареча болхлошта. Алапен фонда кхомбар духьа, мукъабалийтар производстве эшаш бола нах. ХIаьта отделене багIа дуккха а хьакимаш кхы а чIоагIагIа шоай гIандашта IотIалетар, цар алапеш алсамдаьлар. Къайле яц, дукха ба царна юкъе деш хIама а доацаш, ког хийцца ха йоаккхараш. Производствана зе хургдацар, уж бацар, аьнна. Иштта да-кх: эшаш бараш дIабаьхаб, бабац аьнна бе-башха боацараш багIаш ба.

Цу тайпара масалаш кхычa моттигашка а карадоагIаргда шоана. Наха дикахетар хургда оаш цох лаьца яздой.

Т. БАТЫЖЕВА, инженер.

Баркал, шоана

Сона дукхбеза халкъа багахбувцам. ЗIамига волча хана денз Iомабаьб аз из. Цунца да халкъа истори, цун кхоане. Дика хет сона «Сердалос» каст-каста багахбувцама произведенеш араьхача. Уж йийшача вела а уйла е а безам хул.

Иштта са безам тIаозаш я газета тIа каст-каста араювла «Суда залера» яхача рубрикана кIалар материалаш. Цар бегбоах дердайнараш, болх ца беш алапи ийдераш, къоалаца шоай кулгаш бIехьдаьраш, нахага бала бахьараш.

Цхьа дехар дар са редакце болхлошка: дукхагIа кепаетта сатирически оагIош, фельетонаш, сакъердамей беламен дувцараш. Наха чIоагIа деш уж.

Хь. АРСАМАКОВ, механизатор. Малгобекски район.

ИрагIа а кIоаргагIа а дувца

Аз «Сердало» деша массехк шу мара дац. ХIаьта из сона деза а деннад. Газето лира къовсам лоаттабу коммунистически моралаца доагIаш мел доацачунца, харц гIулакхаш леладераща.

Са меттел, районерча беррагача наьха а теркам тIаозаш яр Назрановски автотранспортни предприяте леладаьна зуламеча гIулакхех дувцаш йола «Шоашта товр де мукъабитача...» яха статья.

Газета оагIош тIа хилча бакъахьа хеташи тхона — хьехархошта — чIоагIа эшаши тема я школай реформах яр. Цу хьакъехьа газето яз-м ду. Бакъда тхона ловчча тайпара дукха яздац.

Иштта дика эшаш тема я хьарама рузкъаца къовсам лоаттабарах яр. Цу хьакъехьа материалаш а лаьгIъялийтай газето.

«Болхлочун уйлаш» яхача рубрикана кIал кепаетташ йола материалаш дукхагIен кIоаргагIа чулоацам болаши хилча дикагIа хургдар.

ГIалгIай меттах, литературах, йоазонхой кхолламах лаьца, тайп-тайпара дувцараш хилча бакъахьа хетар газета оагIош тIа.

«Сердало» кхы а ирагIа, вай вахаро тахан дIадехарех дувцаш, перестройке нийслу проблемаш кIоаргагIа йоацхаш хилар лов сона.

З. ДАУРБЕКОВА, Барсукински юкъерча школа хьехархо.

Сона лов

Аз «Сердало» газета деша Iалаьмате дукха ха. Укх тIехьарча шерашка тоаденнад из. ХIанз хьалха хинначул дукхагIа теркам тIаозаш, наьха хьашташ теркалду цо.

Газето, вайна ма харра, боккха кхетама болх бу наха юкъе. Итт лекци йийшача балац цхьан статьях боала пайда. Ховш ма дий, беррига а кхетам дезалера дIаболалуш хилар.

Со итт бера нана я. Сона дика хов из кхетам бала хала да е атта да. «Сердало» газета тIа араювлаш йолча «Дезала кхуврч» яхача подборко цу хьакъехьа дикка гIо ду даьшта-ноаношта. Бакъда тIехьарча хана газето лаьгIбалийтаб из болх.

Цу подборках лаьца цхьакха а ала ловргдар сона: цунна дукхагIа чуйоагIаш хилча бакъахьа яр кхалнаха хетаяь материалаш, цхьаццадола хьехамаш.

Сона хетачогIа, кIезига дукха лаьгIденнад газета оагIонаш тIа гIалгIай дикача традицех, халкъа культурах дувцалга. Газето лирагIа къовсам лоаттабича бакъахьа да кхааш нийдар, хьарама рузкъа гулдар, спекуляци яр санна долча вай заманца тарлуш доацача, нийрчача гIулакхашца.

Лакхе дувцача хIамашта теркам дукхагIа тIабахийтача «Сердало» дукхагIа деша а из язде а наьха безам хургболаш санна хет сона.

Л. АУШЕВА, Нана-турпал.

Тайп - тайпара профессеш, бе-бе ха йола нах ба тхога яздераш. Гуш да, шоай къаман газет дикагIа хилийта уж гIерталга. Цар белгалдоах тхона карагIдаьннараш, оаха диза дисараш. ДIахо йодача хана теркал ца деш дуттаргдац оаха из.

Хьамсара газет дешараш! ХIаьта а вай къамаьл йистедаьннад ала хьалха да. Язде тхога шоашта хетар.

Редакцена иштта лов, ханнахьа «Сердало» язде ца кхийначо, хьатIабоагIача бетта денз хьанийдергдолаш, из оаш яздайтар.

Редколлеги.

НАХА—ГАРГАГIА

Оаха, хьехархоша а дукхача дешархоша а, хIара шера язду «Сердало». Кхы мел дола хIама ца лаьрхIача а, накъадоал из литературни наьна мотт шаьрбе. Укх тIеххьарча хана дикка эргалонаш хиннай, тхона хетачогIа, цун оагIонаш тIа. ДукхагIа хоз цар тIа критически дош, шаьрагIа а аттагIа кхетабеш а ба газета мотт. Сакъердаме хеташ еш оаха сатирически разделе кепаетта фельетонаш, беламе дувцараш, карикатурашка хьеж.

Дег тIара хьаллоац оаха бетта цкъазза араювла «Дезала кхуврч». Вешта рубрика-м кхыяр а хила тарлу цун, масала, «Кхалсаг —цIагIа, кхалсаг — ара», «Таханара лоаман кхалсаг», «Кхалнах дагабувл», иштта кхы дIахо. Журналисташта шоашта дикагIа ха мег из.

Тхона а лов цхьайола темаш, дешаш газета рубрикашта юкъедахьа. Школерча дешархошта эггара хьалха эшар — къахьегама чам бовзар. Къахьегамах доккхалде, цун хамбе Iомаве веза дешархо. Из гIулакх дика лелаш школашка. Шефашпредприятеш а яц цу гIулакха дукха башха сагота. Цудухьа уж дешаш каст-каста гIа газета тIа хьедича бакъахьа хетар тхона. Рубрика а яла мегаргъяр: «Сага вахар — къахьегам». Дика хургъяр аьнна хет цунца ювзаенна «Хозрасчета азбука» яха цхьаькха цхьа рубрика хилча а. Из-м кхоана производстве гIоргболча дешархошта меттел, хIанз къахьегаш болча боккхагIчарна а накъаяргъяр. Дукха ма бий тахханарча перестройка, хозрасчета, боахам лелабара кердача экономически методий кIайленаш ца йовзаш.

Сакъердаме хургдар дIадахача шоай вахарах лаьца боккхийча наха дувцар а. Дукха ма хой царна, дукха бIарга ма дайнадий. Тхона, къоначарна, бIаргаго мегаций из? Малав исторе кизга чу хьажа ца ловр? Пайдане хургдар лоамарой эзделах, саг йодача-йоагIача деча хьоалчагIашка хиннача сакъердамах лаьца цар оалачунга ладийгIача а. Тахан ловзарга вIашагIкхетача кагийча нахаи мехкараштеп чIоагIа накъабаргбар цу хана цар шоай ловзарашка баь бегаш а. Наха юкъера гIулакхаш, истори — вай духовни вахара лард я. Йицъялийта йиш яц из. Цу ларда тIа яьхача дикагIа, хозагIа хиле мара, вогIа хургъяц тахан хьахулаш йола керда традицеш, обрядаш.

Цхьаькха а дар теркалдича бакъахьа. Газета оагIонаш тIа дукха дувц соцкультбыта объектех лаьца. ХIаьта хьалъяь яьннача цу соцкультбыта объектах фу пайда эц хьожаш йола статьяш еша а ловра тхона. Эций-те царех бизза пайда?

А. ЗАНГИЕВА, Назранерча № 2 йолча школа хьехархо.

ХIАНА IЕХАБИР ДОЯРКАШ?

Дукха ха йоацаш Сунженски района Нестеровски культура ЦIагIа вIашагIкхийттабар «Путь к коммунизму» яхача колхоза доияркаш. Хьайбаш леладерий Ди белгалдаккха гулбеннабар уж.

Амма бетта цкъазза белгалдаккха лаьрхIа дола цIей цу дийнахьа юкъагIдаьлар.

Из дезде, бетта баьча балха итогаш е, хьайбаш леладераш даьхача толамашца даькъалбувца духхьал профкома председатель П. Ибрагимова мара хьаенаяцар.

10 сахьат даьлча дIадоладала дезаш дар гIулакх. Шийтта сахьат даьннадар, шоай мел бола болх а бита, кхалнах цига багIача хана...

Баха а боагIаш, цIенхаштта эгIазбахабар доияркаш. «Ер цIей дIадоладе а собрани чакхъяккха а тхо раьза дац. Тха дукха да укхаза дувца дезаш. Боахама специалисташ хьа ца боагIе, тхо чугIоргда», аьлар массане.

Фу дар царна къийлар? Доияркаша А. Малюковас, А. Дешниевас, П. Маскаленкос, М. Героевас, Л. Бузуртановас чIоагIа бохам а болаш дийцар: «Тахан укхаза хила боагIар колхоза керттера агроном, кхыбола специлисташ, РАПО викалаш. ХIана аьлча, оаха, цкъа санна массаза а, дIадувцащ латташ дола хIамаш маьха бухь миссел хувцалуш дац укх массехк шера. ХIара Iай алапи доацаш дус тхо. Хьалуш йола силос миста, хьайбаша яа йиш йоацаш я, йол, кхыдола доакъар дац. ДIадилла лерттIа доакъар ца хилча доахан шура хьа мича лу. ТIаккха тха алапи шурийга хьежжа ма дий. Хьадаьхкача сов мепденнача доахан мотт хьийкхе, хьаьш чура къегаш хул Iуйрийна тхо. Тахан оаха бувца специалисташ укхаза баларе, царга ала дукха дар тха, бакъдар аьлча, уж-м цIаккха а багIац ер санна йолча мероприятешка. Аьхки курорташка ухаш а ца лелаш, доакъара цар йоакхо йоре, хIанз тхона, царна шоашта атта хургдар. Цул совгIа, ноябрь бетта оаха баьча балхах тхона йоагIа преми хьеннаяц, пун бахьан тхо цкъа собране ца дахкар да, йоах. Тхона-м из собрани йий а хайнадац.

Балха тIерадаьнна, дIадаха, тхоашта эшар эца ха мичта тхона. Кхыметтел автолавка ягIац, еча а, эшаш дола товараш дахьац. Калошкаш, иккаш, халаташ дац хьаеца, уж тха балха эггара чIоагIагIа эшаш да». — Автолавкаша во болх беш хиларах Сунженски райпо председателга А. Тимуркаевга цкъа санна, массехказза дийца да. Кхыметтел график а оттаяьяр, амма, цкъа шозза мара из а теркалъяннзар, — йоах П. Ибрагимовас.

Колхоза председатель а керттера специалисташ а хIанз байдда - хьийдда лелаш ба доакъар мишта Iалашдергда ца ховш. Аьхки цу гIулакха уйла яьяларе хIанз иштта хургдацар... Лакхе мел дувцар Iеткъаш хилча болх мишта бергба. Цудухьа № 2 йолча ферме дIадахача шера планагIа 930 тонн шура яккха езаш хиннача, яьккхар 856 тонн мара яц. ХIаьта № 4 йолча ферме 1070 тонн яккха езача, яьккхар 846 тонн я.

Къахьегамхой йоакхо ярга хьежжа да хьокхамаш а. Из кхетаде тигац боахама, района кулгалхоша. Шоаш бол-болча баьгIача гIулакхаши-шегIа лел мотт царна. Иштта хала хIама да, кхы вIалла деце, ший ханнахьа хьайбаш леладераш болча автолавкаш яхийтар, цар хетташ бола болхлой гIирс лоаттабар?

Х. АУШЕВА.

КОСМОНАВТАШТА ХЕТАЯЬ ЭКСПОЗИЦИ

Грознерча № 50 йолча юкъерча школе авиацеи космонавтикаи музей болх беш йола дукха ха я. Музея активисташа хадданза гулъю керда материалаш, цар теркал ца деш дитац космос караерзаярца дувзаденна моллагIа а кердадар. Иштта, укх деношка музее хьайийллай «Мир» яхача орбитальни комплекса хIанзарча экипажа хетаяь керда экспозици.

Экспозици кийчъеча хана дешархой баха хилар вай республике бахача Манаров Мусай йиша Маина, кхыбола гаргарнах, доттагIий болча. Цар дийцар берашта космонавта бералах, из мишта дешаш, малагIча гIулакхашта тIера хиннав. Школьникашта совгIата делар цар Титов Владимирен Манаров Мусайн цхьана даьха сурташ. ХIанз хIара денна космически орбитера уха хоамаш а музее гулду. Экипажа никъ толаме чакхбалар ловш дешархоша телеграмма яхийтай космонавташ кийчбеча Центре.

К. МУСЛИМОВ.